

Satuja Kiihtelysvaarasta

Kulta-orit, kulta-wasta, nuotta ja pilli

Kiihtelysvaaralta Karjalasta

(Suomen kansan satuja ja tarinoita, SKS 1852)

Kiihtelysvaaralta

Oli köyhän loismiehen poika talossa ennen kolme vuotta renkinä, eikä saanut palkkaa mitään, ruokansa edestä sai vaan palvella. Oli siinä talossa jousi sitte, niin poika pyysi sen kolmelta vuodelta palkkansa, ja isäntä, josta kuitenkin kävi sääliksi poikaa, suostui antamaan, minkä hän pyysi. Poika lähti sitte pahoilla mielin astua nyrkyttelemään tietä myöten, niin näki astuessansa tien wieressä ison hongan, ja sen hongan kohdassa oli Hiiden-wuori, näkyi tielle. Seisahtui poika tätä ihmeellistä paikkaa katsastaman; niin hänen siinä seisoessansa lähtee Hiiden-wuoresta hiiden poika hyppäämään honkaan päin. Olipa hukka, siinä lähellä rutjotti lepän wesakossa, niin al'apa tämä Hiiden poikaa ajamaan syödäksensä. Hiiden poika hädissänsä päätyi sitä honkaa kohti ja rapusi siihen; vaan hukka ei sillä päästänyt mutta rutjahti siihen hongan juurelle häntä wahtimaan, ja kun näki poi'an tiellä seisomassa, rupesi pyytämään häntä awuksensa, sanoi: "ammu, weli-kulta poikaseni, tuo Hiiden poika tuolta hongan latwasta, en i'alläni syö eläwiäsi." - Siihen poika taasen wastasi hongasta: "ammu wainen, poikaseni, tuo hukka puun juurelta, minä maksanu sulle enemmän palkkaa; tää on emä-hukka, tekee paljon poikia ja syöpihän tämä itsekin; siitä saat wielä rukkaiset nah'asta, kun ampunet." - No, tämä ampui hukan hengeltä, ja Hiiden poika pääsi hongasta maahan. Sanoi siitä pelastajallensa: "tule nyt palkkasi perimään meiltä"; ja wei poi'an kerallansa wuoreen.

Siellä annettiin nyt poi'alle kulta-orit palkinnoksi, ja hän mieli lähteä sen kera pois, vaan Hiiden poika tuli sanomaan: "elähän wielä mene, wielä sinulle annetaan enemmänkin, katso vaan jäl'ellesi." - No, poika meni wähän matkaa, ja katsoi siitä jäl'ellensä, niin jo huudettiin takasi, ja annettiin kulta-wasta hänelle. Taas tuli Hiiden poika siihen, ja sanoi: "elähän wieläkään lähde kohdastansa pois, katso wielä jäl'ellesi; wielä sitä lisätään palkkaasi." - Toinen teki niin, ja muutamia askeleita mentyänsä, katsoi taaskin jäl'ellensä, niin hänelle siitä annettiin wielä uusi nuotta lisäksi. Nyt olisi poika mielestänsä tyytynyt antimisiin; vaan Hiiden poika wielä sittenkin esti menemästä, sanoi: "elähän wieläkään lähde, minä lisuutan palkkaasi wanhemmillani, wielä sinulle nytkin jotakuta annetaan, katsohan jäl'ellesi." - No, poika mennessänsä wielä kerran katsahti jäl'ellensä, niin häntä taaskin huusivat Hiidet takasi, ja antoiwat hänelle waski-pillin neljänneksi. - Niine kaluinensa läksi poika sitte wuoresta pois, mutta Hiiden poika meni keralla ja neuwoi häntä kuninkaan kotiin, sanoi: "kuningas siellä sinulta kulta-oritta pyytää ostaaksensa, vaan älä myö, ei iästä ei wähänstä; anna, on itselläsi, se on sinulle onnellisempi." - Siitä palasi sitte Hiiden poika wuorensa takasi, vaan toinen matkasi kuninkaan kotiin, niinkun neuwo oli.

Kuningas kun _____ siellä sen kulta-orin linnoillansa, alkoi pyytää sitä kohta, sanoi: "myö, poikaruikka, mulle tuo hewoisesi, ota raha-uhansia mitenkin lystännet!" - Toinen wastasi nöyryydestä: "teidän hewoinen, teidän mies; en mielikaupassa, en äiään, en vähään häntä möisi, kun ette wäkeen ottane." - "No, rupea sitte minulle jouto-rengiksi," sanoi kuningas, "et työtä tarwitse mitään tehdä, kunhan hewoisellasi annat minun kuninkaiden, keisarien kansa kestiloisä vaan käydä." - Poika silloin suostui siihen; rupesi kuninkaalle jouto-rengiksi, ja oli jouten, eli hywästi, niinkun kuninkaan linnassa eletään. Toisetpa rengit kun näkiwät sen, miten poika huoletoinna eleli, ja heidän täytyi työtä tehdä, pitiwät vihaa siitä poi'alle, ja walheteliwat kuninkaalle, sanoiwat: "armollinen haltija! Tämä teidän nuori renkinne sanoo teidänkin hewoisenne saavansa tulewan yön pimeällä kullalle wälähtämään, niinkun oma oriinsa." - No,

kuningas uskoi puheen, astui poi'an luokse, ja sanoi: "sinä kun olet kehunut saawasi tulevan yön pimeällä muutkin hevoiset kullalle wälähtämään, niinkun omankin orisi, niin leikkaan kulkkusi poiki semmoisesta puheesta, jos et saane asiata toimeen." - Tästä tuli nyt poika pahoillensa hywin, kun kuuli kuninkaan niin kowasti puhuwan, ja meni itkien oriinsa luokse talliin. Hewoinen sillon rupea haastamaan isännällensä, kysyy: "mitä sinä, poika-rukka, itket ja olet pahoilla mielin?" - "Sitä, kun toiset rengit walhehteliwat kuninkaalle, sanoivat hänenkin hewoisensa saawani niin kullalle wälähtämään, kun sinäkin wälähtelet," wastasi poika. Hewoinen wirkkaa hänelle: "elä itke, isäntäni! Mene kuninkaan luokse, pyydä häntä toisia renkiänsä metsästä tultua käskemään wettä kantamaan wiisi kymmentä korvoa talliin. Sitte sillä kun holwaat, sillä kulta-wastallasi hevoisia, – sitä wartenhan sen sait, – niin ne muuttuwat kullankarvallisiksi, niinkuin minäkin olen." - Poika teki niin, kannatti toisilla rengeillä wiisi kymmentä korvoa wettä talliin, jossa siihen oliwat uupua, ja holwasi kulta-wastallansa hewoiset, seinät, la'en ja mitä tallissa oli, niin ne kaikki tulivat kullalle wälähtämään, ja poika sai siistin tallistansa.

Toiset rengit eivät kuitenkaan heittäneen wihaansa, waan pyysivät yhä päätä poi'alta pois, ja kieliwät toisen kerran kuninkaalle, sanoivat: " tämä teidän nuori renkinne, armollinen haltija, sanoo tulevan yön pimeällä saawansa kaikkein parhainta kalaa merestä." - Kuningas uskoi asian, meni poi'an luokse, sanoi kuulleensa, mitä hän on kehunut, ja lupasi päältä panna, jos ei saisi, mitä oli sanonut. Poi'alle hätä käteen. Ei muuta, waan meni hewoisensa luokse itkien, niinkuin wiimeinkin, Hewoinen kysyi: "mitäs itket ja olet pahoilla mielin?" - "Sitä itken ja olen pahoilla mielin; toiset rengit niin walehteliwat kuninkaalle, sanoivat minun sanoneeni kaikkien parasta kalaa tulevana yönä saawani merestä; kuningas nyt tappaa minut, kun en saane waan." - "Elä itke," sanoi orit, "mene kuninkaan luo, kumarra kuningasta ja rukoele toisia renkiä tulewankin yötä unettomin silmin walwottamaan ja nuottaa wedättämään, sitä wastenhan sinulle annettiin se uusi nuotta sieltä wuoresta: katso itse päältä maan, ja anna toisten hinata." - Poika käwikin kohta kuninkaan puheilla ja sanoi hänelle niinkun hewoinen oli neuwonut, josta kuningas samalla laittoi toiset rengit nuottaa wetämään, ja heidän täytyi walheuksensa ta'utta taas toinen yö walwoa. Wedettiin kaiken yötä nuottaa, ja poika katsoi waan laatua, miten toiset hi'estä otsin työtänsä tekivät. Se kun oli uusi nuotta, jolla wetivät, niin saatiinkin siellä meren kalaa, lohta, lahnaa re'ellinen täyteen, että oikein kuningas ihmetteli, kun semmoisen kalajoukon nähdä sai; ja poika siitä sai hywän siistin kuninkaalta taas.

Toiset rengit kuitenkin pyysiwät hengen edestä waan päätä poi'alta pois. - Kuningas oli naimaton mies; hänellä oli morsian toisessa waltakunnassa, waan ei saanut sitä sieltä, morsiamen wanhemmat oliwat hänelle wihaiset, ja isä oli ilmoittanut, ett'ei hän sinä ilmoisna ikän' wihamiehellensä annan tytärtänsä. - Tämän seikan tiesiwät hywin palvelijatkin, ja kieliwät kolmannen kerran kuninkaalle: "tämä teidän nuori renkinne sanoo saavansa teidän morsiamennekiin kotiin sieltä toisen kuninkaan waltakunnasta." Kuningas siitä astuu poi'an eteen, sanoo: "oletpa sinä sanonut minun morsiameni saavasi kotiin, jota minä en itseään saa; mene nyt se hakemaan, kun et saa, niin minä leikkaan kaulasi poikki." - Poika itkemään nyt sitä, ja menee pahoilla mielin hewoisensa luokse talliin. "Mitäs itket ja olet pahoilla mielin?" kysyy häneltä orit. "Sitä itken ja olen pahoilla mielin," sanoi poika, "kun toiset rengit walhehteliwat kuninkaalle, sanoivat minun kuninkaan morsiamenkin saawani kotiin, jota ei itsekään kuningas saa, metsän petoja kun on noita ilkeitä tien wierellä, joka tulewat menijätä syömään." - "Elä itke, poikarukka," lohduutteli häntä hewoinen, "kumarra kuningasta, että laittakoon toiset renkinsä kolme kymmentä lehmää tappamaan. Ne lihat pane sitte minulle rekeen, kyllä minä ne jaksan wetää; ja lähdemme sitte kuninkaan morsianta hakemaan: pedot kun tiellä tulewat, mätä niitä lihoja heille re'estä, niin jäävät niitä syömään." Mitäs siitä? Poika kun ilmoitti kuninkaalle, mitä hän tarwitsi, niin se tapatti hänelle ne kolme kymmentä lehmää, joita hän pyysi; ja poika läksi kulta-oriiillansa ajamaan, ja wiskasi niitä lihoja pedoille, kun tuliwat tiellä syömään, niin ne jäiwät niiltä keskenänsä riitelemään, ja sillä tavoin päästiin morsiamen howiin. - Kysytään siellä: "mitä asiata poi'alla?" - "Kuninkaan

morsianta lähdin käymään,” vastasi tämä. - ”No, et ennen saa morsianta ennenkun Walkeanwuoren rinnasta käyt walkean ruunan,” sanoi kuningas: ”kun sen saanet käsiisi, sitte saat kuninkaan morsiamen: me emme tiedä sitä vuotta, etsi itse.”

No, hywähän tätä oli äkkinäisen ruweta vuotta etsimään toisesta waltakunnasta, kun eiwät itsekään tienneet; poika itkien pahoilla mielin meni hewoisensa luokse, eikä tiennyt mikä tuumaksi. - ”Mitä itket ja olet pahoilla mielin?” kysyi taas orit. ”Sitä,” sanoi poika, ”kun mun käskettiin Walkeanwuoren rinnasta walkea ruuna tuoda, ennen ei sanottu kuninkaan morsianta annettavan: nyt minulle hywä tulee, kun tyhjiltäni kotiin tullen, päähän se nyt leikattanee.” - ”Elä itke,” wirkkoi hewoinen, ”wiskaa kauhtanasi mun selkääni ja nouse itsekin istumaan, kyllä minä Walkeanwuoren tiedän; lähtekäämme yhtenä sinne, niin saamme sieltä sen walkean ruunan, jota pyydetään.” - Poika teki neuwon jälkeen kaikki, wiskasi kauhtanansa hewoiselle selkään, ja nousi itse ajamaan. Hewoinen silloin läksi hyppäämään ja meni semmoista menoa edellensä, ett'ei kaukaa wiiwytty, kun oltiin jo Walkeanwuorella. Sieltä saatiin nyt toinen ruunaökötti jälkeen, ja lähdettiin takasi. Tullaan morsiuustaloon, niin siellä pitoja pidetään parhaillansa; siinä on kuninkaita, siinä kuninkaallista herttuaa ja suuria sotapäälliköitä ruo'alla. Astuu poika sisään, niin kysytään heti: ”mitä asiata?” - ”Kuninkaan morsianta läksin käymään.” - ”_____ saanet, kun tuntenet sen morsiamen tästä joukosta,” sanoi kuningas. - No, eihän se sitä toisen waltakunnan mies tuntenut. Meni siinä hewoisensa luo, ja sanoi suruissansa: ”ei anneta morsianta nytkään, ennenkun tunnen hänet muiden joukosta, waan mistäpä minä outo sen tuntisin.” - ”Elä sure eläkä ole pahoillasi,” vastasi orit; ”mene jällensä sinne; se on kuninkaan morsian, jolla on on kärpänen nenään latwalla, – ota se, kaapase syliisi!”

No, poika teki niin, kun oli neuwottu, ja sai siitä kuninkaan morsiamen wiimeinkin, ja läksi ajamaan oman kuninkaansa luokse, hywillänsä, kun nyt tämäkin asiansa toimeen sai. - Waan mitenkäs käwikään? Renki-joukko oli yhden miehen pannut tielle wahtimaan, tiedustaaksensa, joko tuo poika tulee kuninkaan morsiamen keralla sieltä toisesta waltakunnasta. Se wahti, kun keksi poi'an, morsian sylissä, lähestywän linnaa, hyppäsi siitä kuninkaan eteen heti, ja sanoi: ”jo tulee nuori renkinne, ja morsiamenne on kansa hänellä; akkanansa piti sitä, ja iwasi, pilkkasi siinä teitä waan hänelle.” - Kuultuansa semmoiset puheet morsiamestansa ja poi'asta, kuningas suuttui eielä entistä pahemmaksi, – se oli areattava – ja lupasi huomeis-aamuna panna poi'an päältä pois. - Poika ei tiennyt siitä mitänä tuli kotiin, ja antoi kuninkaalle morsiamen; waan kuningas oli wihanen hywin, lukee hänelle tuomion, ja sanoo huomeis-aamuna tapettavan. - Toinen, joka oli toiwonut kiitokset saawansa toimeliaisuudestansa, kävi tästä pahoillensa hywin, ja meni itkien taaskin hewoiseltansa tuumaa ottamaan, sanoen että häntä nyt uh'attiin. Hewoinen siihen wirkkoi; ”elä, poika-rukka, itke eläkä ole pahoilla mielin! Mene kuninkaan eteen, kumarra, rukoele häntä, että toisille rengillänsä tuohon tiettäisi somerikkoon sinulle terwahaudan, ja sano siihenkin ennen meneväsi ennenkun päätä antawasi leikata; waan älä siihenkään ennen mene, ennenkun saat siihen pilliin, joka sait Hiidenwuoresta, kolmesta puhaltaa.” - Menee tästä nyt poika kuninkaan luokse, ja pyytää häntä terwahautaa kaiwattamaan, sanoen ennen tahtovansa siihen kuolla, kun että häneltä pää leikattaisi, se olisi kuitenkin hänestä helpompi kuolema. - No, mitäs; yhtähän se kuninkaasta oli, millä tawalla poika tapettiin, kunhan waan hänestä pääsi, ja rengit pantiin, pimeällä metsästä tultuansa, heti kohta haudan kaiwantaan, kuten poika oli pyytännyt; se siitä saivat walheestansa. He kuitenkin hywillä mielin kaiwoivat hautaa ja siihen terwaksia pilkkoiwat, ku se poikaa vasten tehtiin, että nyt he muka wihamiehestänsä pääsewät. - Saikin hauta valmiiksi, ja kaikki kuulutettiin kaupungin rahwas, herrat, talonpoi'at katsomaan, miten pahantekijätä poltetaan. Siinä ympäri seistiin sitte kaikki rengit, kuninkaat ja muut, ja poikaa ruwetaan wiemään hautaan, niinkun tuomio oli. Tämä silloin sieppasi sen hiisien antaman waski-pillin ol'allensa, ja kun ruwetaan terwahautaan wiskaamaan, sanoo samalla: ”armollinen majesteetti! Antakoo, wielä kolmasti puhallan tähän pilliini, sitte lähden.” - Se luwattiin, ja seisahuttiin pillin säweltä kuulemaan. Poika silloin kun ensi kerran puhalsi, niin jo polwillensa kaikki rahwas lankensi; siitä kun

puhalsi toisen kerran, he jo pitkällensä wiskautuiwat; waan puhalsipa kolmannen kerran, niin silloin hyppäsi kuningas renkinensä ja kaikkine rahwainensa siihen terwashautaan, johon kuoliwat. Poikaan jäi itseksensä siihen, pääsi kuninkaaksi, ja sai senkin morsiamen itsellensä. - Sen pituinen se.